

**ÖĞRETMENLERİN ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN
TUTUMLARI İLE İŞ YAŞAM DENGESİ VE
MOTİVASYONLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ***

**THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHERS' ATTITUDES
TOWARDS TEACHING PROFESSION AND WORK LIFE
BALANCE AND MOTIVATION**

*Merve DEMİR**
Kaya YILDIZ****

Özet

Çalışmanın amacı öğretmenlerin mesleğine ilişkin tutumları ile iş yaşam dengesi ve motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu çalışmada nicel araştırma modellerinden korelasyonel (ilişkisel) araştırma modeli kullanılmıştır. Bu çalışmanın evrenini 2019-2020 öğretim yılında İstanbul İli Sultangazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ilkököl, ortaokul ve liselerde görev yapan toplam 2177 öğretmen oluşturmaktadır. Sultangazi ilçesinin büyüklüğü ve 2177 öğretmene ulaşmanın ekonomik zorluğu ile zaman güclüğü nedeniyle, çalışmada örneklem alınmıştır. Çalışmanın örneklemini 545 öğretmen oluşturmuştur. Çalışmada veriler, Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği, İş Yaşam Dengesi Ölçeği, Öğretmen Motivasyon Ölçeği ile toplanmıştır. Çalışma sonucuna göre öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları, iş yaşam dengesi algıları, motivasyon algılarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiş ve öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (tüm boyutlarda) ile iş yaşam dengesi algıları ve motivasyon algıları (tüm boyutlarda) arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve iş yaşam dengesi algılarının motivasyon algılarına etki ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum, İş Yaşam Dengesi, İş Motivasyonu

* Bu makale İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Bilim Dalında 18.08.2020 tarihinde kabul edilen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Öğretmen, Sultan Alparslan İlkokulu İstanbul / TÜRKİYE mervedemirsarier@gmail.com Orcid: 0000-0002-4125-2699

*** Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Bolu TÜRKİYE kaya_yildiz@hotmail.com Orcid: 0000-0002-5390-7525

Abstract

The aim of this study is to examine the relationship between teachers' attitudes towards teaching profession and their work-life balance and motivations. Correlational (relational) research model, which is one of the quantitative research models, was used in this study. The universe of this research consists of 2177 teachers who have been working in official primary, secondary and high schools which are affiliated to Sultangazi District National Education Directorate of Istanbul Province in the 2019-2020 academic year. Due to the size of Sultangazi district, economic difficulty of reaching 2177 teachers along with the time difficulty, the sample was taken in the research. The sample of the study has consisted of 545 teachers. The data in the research were acquired through the "Attitude Scale Regarding the Teaching Profession" developed by Demirel and Ünişen (2018: 997-1013), the "Work Life Balance Scale" developed by Taşdelen-Karçkay and Bakalım (2017: 3-13) and the "Teacher Motivation Scale" developed by Akdemir and Arslan (2013: 860-864). In order to determine the statistical methods to be used in the analysis of the data to be obtained from the Attitude Towards Teaching Profession, Work Life Balance and Motivation scales, the normality distributions of the scales and their sub-dimensions were examined. The attitudes of teachers in their professions, work-life balances and perceptions of teachers' motivations were analyzed. According to the results of the research, it has been concluded that teachers' attitudes towards teaching profession, work life balance perceptions, motivation perceptions are high and there is a moderate positive relationship between teachers' attitudes towards teaching profession (in all dimensions) and their perceptions of work life balance and motivation perceptions (in all dimensions). Additionally, it is seen that teachers' attitudes towards teaching profession and perceptions of work-life balance explained approximately 9.4% of the total variance of motivation perceptions.

Keywords: Teacher, Attitude Regarding Teaching Profession, Work Life Balance, Job Motivation.

1. Giriş

Eğitimin başyapıtı ve mihenk taşlarından biri olan öğretmen, öğretim sürecinin faaliyete geçiricisi, planlayıcısı ve düzenleyicisi olarak öğretimin vazgeçilemez bir parçası halindedir. Öğretmen, toplumun eğitim hedefleri doğrultusunda bireylere eğitim ve öğretim sunmakla görevli kişiye verilen mesleki unvandır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde, 'Mesleği bilgi öğretmek olan kimse' olarak tanımlanan öğretmenlik, alan eğitimi ve pedagojik formasyon gibi süreçlerin ardından edinilebilen bir meslektir. Öğretmenlik mesleğinden insanlığın ortaya çıktığı ilk zamanlardan itibaren bir uğraşı alanı olarak ortaya çıkmasına rağmen meslek olarak kendini kabul ettirmesi yakın zamanlarda gerçekleşmiştir. Bu duruma rağmen hala günümüzde birçok kişinin özel bir eğitim almadan bile öğretmen olabilecekleri düşünülmektedir. Fakat günümüzde çok hızlı değişen koşullar ışığında gelişen bilim ve teknolojik gelişmeler sayesinde öğretmenlik mesleğindeki alan bilgisinin önem

kazanmaya başladığı ve öğretmenlik mesleğinin öneminin arttığı görülmektedir. Buna bağlı olarak öğretmenlik mesleği sıradan bir meslek olmaktan tamamıyla kurtulmuş aksine sıra dışı bir meslek haline gelerek temelde stratejik bir hizmet alanına sahip olmuştur. Türkiye’de öğretmenlik mesleği toplumun ve devletin en önemli hizmetlerinden birini üstlenmiş bulunmaktadır. Öğretmenlik mesleğinin stratejik önemi ve vazgeçilmezliği daha da fazla anlaşılmış böylelikle öğretmenlik mesleğine duyulan ihtiyaç daha da artmaktadır (Güdek, 2007). Bu ortaya çıkan ihtiyaç öğretmenlerin mesleğe ilişkin tutumları üzerinde de etkili olabilmektedir.

Tutumlar öğrenmeyle içselleştiren, kişinin kararlarına yol gösteren ve bu aşamada bireyin taraf tutmasına sebep olan bir olgudur. Tutumlar yaşantılar, tecrübelerle ve öğrenmeyle ortaya çıkar (Tavşancıl, 2002, s. 65). Bundan hareketle tutum kişiyi, bir durumla karşılaştığında birçok açıdan cevap vermeye hazırlayan duruma getiren bir his olarak düşünülebilir. Öğretmenlerinde toplumu geliştirebilmeleri için bir takım tutumlara sahip olması beklenir. Öğretmenlik mesleği toplumun oluşumunda çok önemli bir meslek olması sebebiyle öğretmenlerin bu meslek grubunun özelliklerine sahip kişilikleri olmaları, öğretmeyi ve kendilerini öğrenerek geliştirmeyi sevmeleri, eğitim verdikleri yaş grubunu sevmeleri ve meslekten doyum alarak mutlu olmaları gerekmektedir. Aksi durumda kişi kendini gerçekleştiremez ve mesleğinde başarıyı tadamaz (Erden, 2001). Literatürde yapılan araştırmalar sonucunda öğrencilerin öğretmenlerin tutumlarından fazlaca etkilendiği görülmüştür. Öğretmen; davranışları, düşünce yapıları, duygusal tepkileri, alışkanlıklarıyla öğrenci için bir rol model durumundadır. Çoğu zaman öğrenciler öğretmenin anlattığı konunun içeriğinden çok öğretmenin o konuya karşı tutum ve davranışlarından daha çok etkilenirler. Bu sebeple kişinin öğretmenlik mesleğine ilişkin göstermiş olduğu tutum öğretmenlik mesleği için çok belirleyici bir etken durumuna dönüşmüş ve “öğretmenlik meslek anlayışını” oluşturmuştur (Varış, 1998). Eğitimin kalitesinin yüksek olması için öğretmenlerin niteliği önemlidir. Öğretmenin mesleğe ilişkin tutumlarının yanı sıra meslek içindeki motivasyonları da öğretmenin niteliğini için çok aktif rol oynamaktadır.

Motivasyon kavramı; hareket etmek, teşvik etmek, harekete geçmek anlamlarına gelen Latince “movera” kelimesinden gelmektedir. Bu kavram İngilizce ve Fransızca da “motive” kelimesinden türemiştir. Bu terimin Türkçe karşılığı ise güdü, saik veya harekete geçmek olarak tanımlanır. Özetle motivasyon, bir kişiyi belirli bir amaç için ayaklandıran ve harekete geçiren güç demektir. Bu tanımdan hareketle motivasyonun üç temel özelliğinden bahsedebiliriz. Bunlar: Harekete geçirici, hareketi devam ettirici, hareketi veya davranışları olumlu yöne yönettiricidir (Kaplan, 2007). Bireyin ulaşmak

istediği bir amacı var ise eyleme geçmek için motivasyonu da olur. Öğretmenlerin de en büyük hedefi öğrencilerinin başarılı ve ahlaklı birer insan olmalarıdır. Bu hedef öğretmenleri motive ederken iş ve özel hayatlarındaki durumlardan da etkilenebilirler ve içsel ile dışsal etkenlerde motivasyonlarına etki edebilir. Bu etkenler öğretmenlerin iş yaşam dengesi kurlmaları üzerinde de etkili olabilir.

Bireylerin iş ve özel hayatlarının dengede olması her iki alanda eşit derecede zaman ayırarak ilgilenmesi anlamındadır. Bu dengeleme olumlu olabileceği gibi olumsuzda olabilir. Olumlu bir denge bireyin iş, aile ve kendi istek ve arzularına en üst düzeyde ve aynı şekilde alakadar olmasını belirtirken olumsuz denge tam zıttı bir durum yaşadığını anlatmaktadır. İş-yaşam dengesi herkes için aynı anlamları ifade etmemektedir. Bu sebeple kişilerin değerleri tutumları ve öncelikleri iş-yaşam dengelerini görüş açılarındaki farklılık yaratmaktadır. İş hayatına her şeyden çok ilgi gösteren bir kişi için aile yaşamına zaman ayırmak sorun olmazken, aile ve kişisel kullanacağı zaman daha kıymetli ve öncelikli olan kişilerde iş hayatının yorucu ve yoğun temposu ve beklentileri kişide huzursuzluk yaratarak iş yaşam dengesizliğine sebep olacaktır (Çarıkçı ve Çelikkol, 2009, s. 153-170). Bu durumda tüm bireyler gibi öğretmenler içinde insanca yaşama gereksinimi çok önemlidir. Bu ihtiyacın giderilebilmesi eğitim kurumlarının ve mesleğin şartlarının niteliği ile yakından ilişkilidir. Öğretmenlerin iş yaşam dengeleri de eğitimin kalitesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları, iş yaşam dengesi ve motivasyonları arasındaki ilişkilerin ortaya konması öğretmenlerin çalışma kalitesinin nasıl etkilendiği açısından önemli bir çalışma alanıdır. Literatüre bakıldığında Demirel (2016) tarafından yapılan araştırmada Adana ilinin merkez ilçelerinde çalışan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları bazı değişkenlere göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda kadın öğretmenlerin; 1-5 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin; eğitim ve fen edebiyat fakülteleri dışındaki kaynaklardan mezun olan ve mesleği isteyerek seçen öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine ilişkin daha olumlu tutumlara sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Lemaster (1981) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, öğretmenlerin strese ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar ile öğretmenlerin strese ilişkin görüşleri ve okulun örgütsel yapısı arasında önemli derecede ilişkilerin olduğunu tespit etmiştir (Akt. Yıldırım, 2002). Esin (2017) tarafından yapılan araştırmada kadın öğretmenlerin iş aile yaşam dengeleri üzerine yaptığı çalışmada 396 kadın öğretmene iş yaşam dengesi ölçeği uygulanmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin iş aile dengesinin yüksek olduğu ve işin aileye etkisinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Ertürk (2014:

91-132) tarafından yapılan öğretmenlerin iş motivasyonları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma Bolu ili merkez ilçede bulunan ortaöğretim okullarında görev yapan 735 öğretmene uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin içsel motivasyonlarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Eğitim açısından değerlendirildiğinde sistemin en önemli figürlerinden biri olan öğretmenlerin çalışma hayatlarının ve okul dışındaki hayatlarının incelenmesi, eğitim kalitesinin artırılmasında ve öğretmenlerin verimliliklerinin artırılmasında kullanılmaktadır.

Nitekim bu bilgiler ışığında öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları, iş yaşam dengesi ve motivasyonları arasındaki ilişkiyi saptamak ve birbirleri arasındaki ilişki düzeylerini belirlemek bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde korelasyonel (ilişkisel) araştırma modeli kullanılmıştır. Korelasyonel araştırmalar, en az iki değişken arasındaki ilişkinin, bu değişkenlere bir ekleme ve ya çıkarma yapmadan olduğu gibi incelenmesini sağlar. İlişkisel (Korelasyonel) araştırmalar, değişkenlerin birbirleriyle etkileşimlerinin açığa çıkarılmasında, var olan bu ilişkilerinin seviyelerinin belirlenmesinde ve değişkenler arasındaki ilişkilerle ilgili daha üst seviye çalışmaların yapılabilmesi için önemli püf noktaları sağlayan araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2013).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2019-2020 eğitim öğretim yılı birinci döneminde İstanbul ili Sultangazi ilçesinde bulunan resmi 31 ilkokulda 803 öğretmen, 25 ortaokulda 628 öğretmen ve 22 lisede 746 öğretmen olmak üzere ilçede toplam 2177 öğretmen görev oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşılmayacağından dolayı örneklem alma yoluna gidilmiştir. 2019-2020 öğretim yılı birinci döneminde İstanbul'un Sultangazi ilçesinde resmi ilkokul, ortaokul ile liselerden basit tesadüfi örneklem yoluyla örneklem alınmıştır. Araştırmanın örneklemine, Sultangazi ilçesinde bulunan resmi 31 ilkokuldan 202 öğretmen, 25 ortaokuldan 218 öğretmen ve 22 liseden 125 öğretmen olmak üzere toplam 545 öğretmen oluşturmuştur.

Örnekleme de yer alan öğretmenlerin demografik bilgileri Tablo 2.1. 'de gösterilmiştir.

Tablo 2.1'de öğretmenlere ait demografik bilgiler yer almaktadır. Araştırma grubunun %68,1'i "kadın" ve %31,9'si "erkek" öğretmendir. Öğretmenlerden %47,3'ü "20-30 yaş" aralığındadır. Yaş değişkenine göre en az yığılma %4,4 ile "41-45 yaş" ve "46 Yaş ve üstü" seçeneğinde olmuştur. Öğretmenlerde mesleki kıdem değişkenine göre yığılma %43,3 ile "1-5" seçeneğinde olmuştur. Bu seçeneği %27,7 ile "6-10 yıl" seçeneği izlemiştir. Mesleki kıdem değişkeninde "21 yıl ve üstü" seçeneği %5,3 ile en az yığılmanın olduğu seçenek olmuştur.

Tablo 2. 1: Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Cinsiyet	f	%	Okul Türü	f	%
Kadın	371	68,1	İlkokul	202	37,1
Erkek	174	31,9	Ortaokul	218	40,0
			Lise	125	22,9
Yaş		%	Mesleki Kıdem	f	%
20Yaş	258	47,3	1-5 Yıl	236	43,3
31-35Yaş	151	27,7	6-10 Yıl	151	27,7
36-40 Yaş	88	16,1	11-15 Yıl	88	16,1
41-45 Yaş	24	4,4	16-20 Yıl	41	7,5
46 Yaş ve üstü	24	4,4	21 Yıl ve Üstü	29	5,3
TOPLAM	545	100	TOPLAM	545	100

Öğretmenlerin %37,1'i "ilkokul", %40,0'ı "ortaokul" ve %22,9'u "lise" okul türünde görev yapmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 2019-2020 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde Demirel ve Ünişen (2018) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği", Taşdelen-Karçkay ve Bakalım (2017: 3-13) tarafından geliştirilen "İş Yaşam Dengesi Ölçeği" ve Akdemir ve Arslan (2013: 860-864) tarafından geliştirilen "Öğretmen Motivasyon Ölçeği" ile elde edilmiştir. Araştırmada öncelikle yazın alanı taraması yapılarak verileri toplamak için en uygun ölçekler seçilmiştir. Ölçekler belirlendikten sonra ölçeklerin kullanımı

için ölçekleri geliştiren araştırmacılardan izin alınmıştır. Ölçekler İstanbul ili Sultangazi ilçesinde resmi ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlere 2019-2020 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde araştırmacı tarafından elden uygulanmıştır. Ölçekler öğretmenlere uygulanmadan önce öğretmenlere araştırmanın amacı hakkında kısa bir bilgilendirme yapılmış ölçekler doldurulduktan sonra tekrar araştırmacı tarafından elden toplanmıştır. 2019-2020 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde İstanbul Sultangazi ilçesinde resmi ilkokul, ortaokul ve liselerde toplam 2177 öğretmen bulunmaktadır. Uygulama aşamasında hasta, izinli, görevli v.b. ulaşılmayan öğretmenler de olmuştur. Ölçekler gönüllü olan tüm öğretmenlere ulaştırılmış bu ölçeklerden dönen ve analiz işlemlerine tabi tutulan toplam 545 ölçek olmuştur. Toplanan ölçeklerden 545 ölçek üzerinde istatistiksel analizler yapılmıştır. Toplam öğretmen sayısının %25.03'üne ulaşılmıştır.

2.4. Veri Toplama Aracı

a) “Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği”

Demirel ve Ünişen (2018, s. 997-1013) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği”; 5’li likert tipinde hazırlanmış 11’i olumsuz olmak üzere 28 madde ve 4 boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar: Boyut 1: Değer verme (1-11. Maddeler), Boyut 2: Mesleki tükenmişlik (12-17. Maddeler), Boyut 3: İlgisizlik (18-23. Maddeler) ve Boyut 4: Mesleki gelişime açıklık (24-28. Maddeler). Bu ölçekte verilen ifadeler öğretmenler tarafından ‘Tamamen katılıyorum, Kısmen katılıyorum, Kararsızım, Kısmen katılmıyorum, Kesinlikle katılmıyorum’ ifadelerinden düşünceleriyle uyuşanı işaretlemeleri istenmiştir.

Alt boyutlardaki maddelerin SPSS 21.00 ile yapılan işlem sonucunda %50’nin üzerinde açıklayıcı olduğu görülmüş ve bu oran sosyal bilimlerde kabul edilebilir bir orandır(Demirel,2016, s. 997-1013).

Bu araştırmada da Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ölçeğinin toplamda Cronbach Alpha katsayısı .96 olarak bulunmuştur. Ölçeğinin alt boyutlarından Değer verme boyutu için .97, Mesleki tükenmişlik boyutu için .91, İlgisizlik boyutu için .94 ve Mesleki gelişime açıklık boyutu için .88’dir. Elde edilen bulgu kullanılan ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Alpar, 2014).

b) “İş Yaşam Dengesi Ölçeği”

Taşdelen-Karçkay ve Bakalım (2017, s. 3-13) tarafından geliştirilen “İş Yaşam Dengesi Ölçeği”; 7’li likert şeklinde hazırlanmış 8 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Bu ölçekte verilen ifadeler öğretmenler tarafından ‘Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kısmen katılmıyorum, Kararsızım,

Kısmen Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle katılıyorum' ifadelerinden kendisine uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir.

Ölçekten alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan 56'dır. İş Yaşam Dengesi Ölçeğinin tek boyutunun değerlendirilmesi ölçekteki toplam puan ile olur. Ölçekten alınan puanın artması çalışanların iş yaşam dengesinin artması olarak yorumlanabilmektedir.

Ölçek geliştirme çalışmaları iki ayrı örneklem ile yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları, ölçek toplam varyansın %64.17'sini açıklayan tek boyutlu bir yapı ortaya koymuştur. Yapılan doğrulayıcı faktör analizinde ölçeğin açıklayıcı faktör analizi sonuçları ile uyumlu tek faktörlü yapıyı doğrulamıştır. ($\chi^2 / df = 2.76$, $IFI = .98$, $CFI = .96$, $SRMR = .025$ and $RMSEA = .07$).

Bu araştırmada da *İş Yaşam Dengesi Ölçeği* nin toplamda Cronbach Alpha katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç ölçme aracının güvenilir olduğunu göstermektedir (Alpar, 2014).

c) "*Öğretmen Motivasyon Ölçeği*"

Akdemir ve Arslan (2013, s. 860-864) tarafından geliştirilen "Öğretmen Motivasyon Ölçeği"; 5'li likert tipinde hazırlanmış 26 madde ve 4 boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar: Boyut 1: İletişim (1-7. Maddeler), Boyut 2: İlerleme (8-11. Maddeler), Boyut 3: Kurum (12-19. Maddeler) ve Boyut 4: Kişisel beklenti (20-26. Maddeler). Bu ölçekte verilen ifadeler öğretmenler tarafından 'Hiç, az, orta, çok, tamamen' ifadelerinden kendisine uygun olanı işaretlemeleri istenmiştir.

Ölçeğin 'İletişim' kapsamı ile ilgili 7 soru bulunmaktadır. Bu kısımdan alınabilecek minimum puan 7, en üst puan 35'dir. Bu bölümden alınan yüksek puan iletişimin motivasyon üzerinde etkisinin yüksek olduğunu gösterirken, alınan düşük puan iletişimin motivasyon üzerinde etkisinin düşük olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin 'İlerleme' kapsamı ile ilgili 4 soru bulunmaktadır. Bu kısımdan alınabilecek minimum puan 4, en üst puan 20'dir. Bu bölümden alınan yüksek puan ilerleme faktörünün motivasyon üzerinde etkisinin yüksek olduğunu gösterirken, alınan düşük puanın ilerleme faktörünün motivasyon üzerinde etkisinin düşük olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin 'Kurum' kapsamı ile ilgili 8 soru bulunmaktadır. Bu kısımdan alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan 45'dir. Bu bölümden alınan yüksek puan kurum tarafından yapılacak işlerin motivasyon üzerinde etkisinin yüksek olduğunu gösterirken, alınan düşük puanın kurumun kararlarının motivasyon üzerinde etkisinin düşük olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin 'Kişisel beklenti' boyutu ile ilgili 7 soru bulunmaktadır. Bu bölümden alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan 35'dir. Bu bölümden alınan maksimum puan, kişisel beklentilerin motivasyon üzerindeki etkisinin yüksek olduğunu gösterirken, alınan düşük puan kişisel beklentinin motivasyon üzerindeki etkisinin düşük olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmada da Öğretmen motivasyon ölçeğinin toplamda Cronbach Alpha katsayısı .96 olarak bulunmuştur. Ölçeğinin alt boyutlarından İletişim boyutu için .94, İlerleme boyutu için .93, Kurum boyutu için .92 ve Kişisel beklenti boyutu için .96'dır. Ortaya çıkan bu bulgu güvenilirliğin ölçme aracı için yeterli olduğunu işaret etmektedir (Alpar, 2014).

2.5. Verilerin Analizi

Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve iş yaşam dengesi ile motivasyonları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada üç ölçekten toplanan bilgilerin analizinde kullanılacak istatistiksel yöntemleri kararlaştırmak amacıyla öncelikle ölçeklerin ve alt boyutlarının normallik dağılımları incelenmiş ve tablo 2.2'de verilmiştir.

Tablo 2.2: Basıklık (Skewness) ve Çarpıklık (Kurtosis) Analizi

	N	\bar{X}	ss	Skewness (Basıklık)	Kurtosis (Çarpıklık)	Cronbach Alpha
Öğretmenlik Mesleği Tutumu	545	3,96	.850	-.147 / .781	-.746 / .542	.96
İş Yaşam dengesi	545	5,32	1,12	-.236 / .647	-.998 / .542	.95
Öğretmen Motivasyonu	545	3,56	.806	-.264 / .815	-.020 / .548	.96

Tablo 2.2 incelendiğinde *Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği* ve alt boyutlarının incelenecek değişkenlere göre çarpıklık katsayıları -.746 ile .542 arasında ve basıklık katsayıları -.147 ile .781 arasında değişmektedir. *İş Yaşam Dengesi Ölçeği* incelenecek değişkenlere göre çarpıklık katsayıları -.998 ile -.165 arasında ve basıklık katsayıları -.236 ile .647 arasında değişmektedir. *Öğretmen Motivasyon Ölçeği* ve alt boyutlarının incelenecek değişkenlere göre çarpıklık katsayıları -.020 ile .548 arasında ve basıklık katsayıları -.246 ile .815 arasında değişmektedir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 değerleri arasında seyretmesi ölçeklerin ve alt boyutların

normal dağılımdan çok büyük derecede sapmadığını göstermektedir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2011). Başka bir görüşe göre ise Kolmogorov-Smirnov katsayısının anlamlı çıkmasına karşılık verilerin normal dağılımının kabul edilebilmesi için alt boyutların basıklık (Skewness) ve çarpıklık (Kurtosis) değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olması yeterlidir (George ve Mallery, 2010). Ortaya çıkan sonuçlar nedeniyle elde edilen verilerin analizinde normal dağılım varsayımına dayalı istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Araştırma grubunda yer alan öğretmenlerin demografik bilgileri frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmıştır. Birinci alt problem için öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum, iş yaşam dengesi ve motivasyon ölçeklerinin aritmetik ortalama ve standart sapma puanları hesaplanmıştır. İkinci, alt problemler için öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum, iş yaşam dengesi ve motivasyon algılarının cinsiyet değişkenine göre değişimini belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi analiz kullanılmıştır. Yaş, mesleki kıdem, okul türü yönünden değişkenlerin değişimlerini belirlemek için ilişkisiz örneklem tek faktörlü varyans analizi kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi yapıldığında gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu, bulunan bu farklılığın (hangi gruplar arasında olduğunu) belirlemek üzere post-hoc çoklu karşılaştırma tekniklerinden Scheffe testi kullanılmıştır. Üçüncü ve son alt problem için öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve iş yaşam dengesi ile motivasyonları arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon ve regresyon analiz tekniği kullanılmıştır. Değişkenlerin hepsi korelasyon analizine tutulmuş ve bunlar arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmıştır. Değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisinin kuvvetini ve yönünü belirtmede kullanılan korelasyon katsayılarının “+” ya da “-” olması ilişkisinin yönünü belirlemede kullanılmıştır. Korelasyon katsayıları değerlendirilirken katsayılar, mutlak değer olarak 0,70 ile 1,00 arasında ise “yüksek”, 0,69 ile 0,30 arasında ise “orta”, 0,29 ve daha düşük değerlerde ise “düşük” düzeyle ilişkili olarak ve 0,00 yaklaştıkça ise ilişki olmadığı şeklinde yorumlanmıştır (Büyüköztürk vd., 2013). Verilerin istatistiksel çözümlenmesi SPSS programında yapılmış, manidarlıklar minimum $p < 0,05$ düzeyinde sınanmış ve bulgular araştırmanın amaçları doğrultusunda tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırmadaki alt problemlerin analizine yönelik olarak elde edilen bulgular yorumlanırken; İş Yaşam Dengesi ölçeğinde; “1,00-1,85 Hiç”, “1,86-2,71 Çok az”, “2,72-3,57 Az”, “3,58-4,43 Orta” “4,44-5,29 Genellikle” “5,30-6,15 Yüksek” ve “6,16-7,00 Çok Yüksek” değerleri kullanılmıştır.

“Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ve Öğretmen Motivasyon ölçeklerinde ise , “1,00-1,80 Hiç”, “1,81-2,61 Düşük”, “2,62-3,42 Orta”, “3,43-4,23 Yüksek” ve “4,24-5,00 Çok Yüksek” değerleri sarf edilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum, iş yaşam dengesi ve motivasyon algıları arasındaki ilişkiyi belirten veriler yer almaktadır.

Araştırmada öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum, iş yaşam dengesi ve motivasyon algılarına ilişkin veriler alt problemlere ayrılarak başlıklar altında verilmiştir.

3.1. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları

Öğretmenlerin öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına ilişkin bulgular Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3. 1: Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları						
Okul Türü		Değer Verme	Mesleki Tükenmişlik	İlgisizlik	Mesleki Gelişime Açıklık	Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum (Tüm Ölçek)
İlkokul	N	202	202	202	202	202
	\bar{X}	3,83	3,75	4,22	4,04	3,96
	ss	1,141	1,099	1,047	,833	,889
Ortaokul	N	218	218	218	218	218
	\bar{X}	3,82	3,89	4,31	3,95	3,99
	ss	1,105	,996	9,05	,902	,849
Lise	N	125	125	125	125	125
	\bar{X}	3,70	3,79	4,15	3,91	3,89

	ss	1,085	1,050	1,026	,773	,782
Toplam	N	545	545	545	545	545
	\bar{X}	3,80	3,82	4,22	3,98	3,96
	ss	1,113	1,047	,988	,849	,850

Tablo 3.1’de öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve alt boyutlarına ilişkin aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar verilmiştir. Genel olarak ölçeğin tüm boyutlarında öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (\bar{x} =3,96, ss=,850) “Yüksek” düzeydedir. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ölçeğinin alt boyutlarından “Değer verme” (\bar{x} =3,80, ss=1,113), “Mesleki tükenmişlik” (\bar{x} =3,82, ss= 1047), “İlgisizlik” (\bar{x} =4,22, ss= ,988) ve “Mesleki Gelişime Açıklık” (\bar{x} =3,98, ss= ,849) boyutlarında da algıları “Yüksek” düzeydedir.

İlkokul öğretmenlerinin ölçeğin tüm boyutlarında öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (\bar{x} =3,96, ss=,889), ortaokul öğretmenlerinin ölçeğin tüm boyutlarında öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (\bar{x} =3,99, ss=,849) ve lise öğretmenlerinin ölçeğin tüm boyutlarında öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (\bar{x} =3,89, ss=,782) da “Yüksek” düzeydedir. Ortaokul öğretmenlerinin aritmetik ortalaması ilkokul ve lise öğretmenlerin ortalamasından daha yüksektir.

3.2. Öğretmenlerin iş yaşam dengesi algıları

Öğretmenlerinin iş yaşam dengesi algılarına ilişkin sonuçlar Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3. 2: Öğretmenlerin İş Yaşam Dengesi Algılarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İş Yaşam Dengesi Ölçeği	N	\bar{X}	ss
İlkokul	202	5,51	1,146
Ortaokul	218	5,20	1,365
Lise	125	5,24	1,117
Toplam	545	5,32	1,239

Tablo 3.2’de öğretmenlerin iş yaşam dengesi algılarına ilişkin standart sapmalar ve aritmetik ortalamalar ortaya konmuştur. Genel olarak öğretmenlerin iş yaşam dengesi ($\bar{x}=5,32$, $ss=1,239$) algıları “Yüksek” düzeydedir. İlkokul öğretmenlerinin ($\bar{x}=5,51$, $ss=1,146$), ortaokul öğretmenlerinin ($\bar{x}=5,20$, $ss=1,365$) ve lise öğretmenlerinin de ($\bar{x}=5,24$, $ss=1,117$) iş yaşam dengesi algıları “Yüksek” düzeydedir. İlkokul öğretmenlerinin aritmetik ortalaması ortaokul ve lise öğretmenlerin ortalamasından daha yüksektir.

3.3. Öğretmenlerin motivasyon algıları

Öğretmenlerinin motivasyon algılarına ilişkin bulgular Tablo 3.3’de verilmiştir.

Tablo 3. 3: Öğretmenlerin Motivasyon Algılarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Öğretmen Motivasyon Ölçeği ve Alt Boyutları						
Okul Türü		İletişim	İlerleme	Kurum	Kişisel Beklenti	Öğretmen Motivasyon Ölçeği (Tüm Ölçek)
İlkokul	N	202	202	202	202	202
	\bar{X}	3,94	3,11	3,47	3,60	3,52
	ss	,742	1,100	,924	1,021	,808
Ortaokul	N	218	218	218	218	218
	\bar{X}	3,81	3,23	3,52	3,63	3,55
	ss	,786	1,126	,930	1,028	,849

Lise	N	125	125	125	125	125
	\bar{X}	3,84	3,41	3,60	3,68	3,63
	ss	,706	1,053	,786	,867	,721
Toplam	N	545	545	545	545	545
	\bar{X}	3,86	3,23	3,52	3,62	3,56
	ss	,753	1,104	,897	,989	,806

Tablo 3.3'de öğretmenlerin motivasyon ve alt boyutlarına ilişkin aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar ortaya konmuştur. Ölçeğin tüm boyutlarında öğretmenlerin motivasyon ($\bar{x}=3,03$, $ss=,861$) algıları “Yüksek” düzeydedir. Öğretmenlerin motivasyon ölçeğinin alt boyutlarından “İletişim” ($\bar{x}=3,86$, $ss=,954$), “Kurum” ($\bar{x}=3,52$, $ss=,897$), “Kişisel Beklenti” ($\bar{x}=3,62$, $ss=,890$), boyutlarında da algıları “Yüksek” düzeydedir. Sadece motivasyon ölçeğinin alt boyutlarından “İlerleme” ($\bar{x}=3,23$, $ss=,704$) boyutunda öğretmenlerin algıları “Orta” düzeydedir.

İlkokul öğretmenlerinin ölçeğin tüm boyutlarında motivasyon algıları ($\bar{x}=3,52$, $ss=,808$), ortaokul öğretmenlerinin ölçeğin tüm boyutlarında motivasyon algıları ($\bar{x}=3,55$, $ss=,849$) ve ortaokul öğretmenlerinin ölçeğin tüm boyutlarında motivasyon algıları ($\bar{x}=3,63$, $ss=,721$) da “Yüksek” düzeydedir. Lise öğretmenlerinin aritmetik ortalaması ilkokul ve ortaokul öğretmenlerin ortalamasından daha yüksektir.

3.4. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile iş yaşam dengesi ve motivasyonları arasında ilişki

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile iş yaşam dengesi ve motivasyonları arasında ilişki tablo 3.4'de verilmiştir.

Tablo 3.4: Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları İle İş Yaşam Dengesi ve Motivasyon Algıları Arasındaki İlişki (Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi)

	Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum (Toplam)	İş Yaşam Dengesi	Öğretmen Motivasyon Ölçeği (Toplam)
--	--	------------------	-------------------------------------

Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum (Toplam)	1	,376**	,412**
İş Yaşam Dengesi		1	,592**
Öğretmen Motivasyon Ölçeği (Toplam)			1
<i>n</i> = 545, Sig. (2-tailed): ,000 * <i>p</i> < .05, ** <i>p</i> < .01			

Tablo 3.4’de Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile iş yaşam dengesi ve motivasyonları arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson Korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (tüm boyutlarda) ile iş yaşam dengesi algıları arasında ($r = 0,376$; $p < 0.01$) pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki vardır.

Yine öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (tüm boyutlarda) ile motivasyon algıları (tüm boyutlarda) arasında da ($r = 0,412$; $p < 0.01$) pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki vardır. Öğretmenlerde öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları artması iş yaşam algılarının ve öğretmenliğe ilişkin motivasyon algılarının da artmasına neden olmaktadır.

3.5. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile iş yaşam dengesi ve motivasyonları arasında ilişki

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (tüm boyutlar) ile iş yaşam dengesi ve motivasyonları (tüm boyutlar) arasında ilişki tablo 3.5’de verilmiştir.

Tablo 3.5: Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları İle İş Yaşam Dengesi ve Motivasyon Algıları Arasındaki İlişki (Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi)

	İletişim	İlerleme	Kurum	Kişisel Beklenti	Öğretmen Motivasyon Ölçeği (Toplam)	İş Yaşam Dengesi

Merve DEMİR - Kaya YILDIZ
Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları İle İş Yaşam Dengesi ve
Motivasyonları Arasındaki İlişki / The Relationship Between Teachers' Attitudes Towards
Teaching Profession and Work Life Balance and Motivation

Değer Verme	,397**	,324**	,347**	,351**	,376**	,354**
Mesleki Tükenmişlik	,387**	,080	,362**	,371**	,371**	,371**
İlgisizlik	,342**	,300*	,375**	,281**	,395**	,350**
Mesleki Gelişime Açıklık	,334**	,313**	,387**	,325**	,315**	,368**
Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum (Toplam)	,354**	,323**	,396**	,421**	,412**	,376**
İş Yaşam Dengesi	,554**	,471**	,550**	,568**	,592**	1
<i>n =545, Sig. (2-tailed): ,000</i>						
<i>*p<.05, ** p<.01</i>						

Tablo 3.5’de Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (tüm boyutlar) ile iş yaşam dengesi ve motivasyonları (tüm boyutlar) arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Pearson Korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (tüm boyutlarda) ile motivasyon ölçeğinin alt boyutlarından; İletişim ($r= 0,454$; $p<0.01$), İlerleme ($r= 0,323$; $p<0.01$), Kurum ($r= 0,396$; $p<0.01$) ve Kişisel Beklenti ($r= 0,421$; $p<0.01$) boyutlarına ilişkin algıları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki vardır.

Tablo 3.5’de öğretmenlerin motivasyon (tüm boyutlarda) ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ölçeğinin alt boyutlarından; Değer verme ($r= 0,376$; $p<0.01$), Mesleki tükenmişlik ($r= 0,371$; $p<0.01$), İlgisizlik ($r= 0,395$; $p<0.01$) ve Mesleki gelişime açıklık ($r= 0,315$; $p<0.01$) boyutlarına ilişkin algıları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki vardır.

Öğretmenlerin iş yaşam dengesi algıları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ölçeğinin alt boyutlarından; Değer verme ($r= 0,354$; $p<0.01$), Mesleki tükenmişlik ($r= 0,371$; $p<0.01$), İlgisizlik ($r= 0,350$; $p<0.01$) ve Mesleki gelişime açıklık ($r= 0,368$; $p<0.01$) boyutlarına ilişkin algıları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki vardır. Yine öğretmenlerin iş yaşam dengesi algıları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ölçeğinin alt boyutlarından; İletişim ($r= 0,354$; $p<0.01$), İlerleme ($r= 0,371$; $p<0.01$),

Kurum ($r=0,350$; $p<0.01$) ve Kişisel Beklenti ($r=0,368$; $p<0.01$) boyutlarına ilişkin algıları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki vardır.

3.6. Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının iş yaşam dengesi ve motivasyon algıları üzerindeki yordayıcı etkisi

Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının iş yaşam dengesi ve motivasyon algılarını anlamlı düzeyde yordamasına ilişkin yapılan regresyon analizine ilişkin bulgular Tablo 3.6’da verilmiştir.

Tablo 3.6: Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İş Yaşam Dengesi ve Motivasyon Algılarını Yordamasına Yönelik Regresyon

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	B	Std. Hata	(β)	t	p	R	R ²	F	p
Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum	İş Yaşam Dengesi	3,731	,244		15,314	,000	.376	.135	44,695	.000
		,402	,060	,376	6,685	,000				
Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum	Motivasyon	2,730	,161		16,986	,000	.412	.170	27,921	.000
		,210	,040	,412	5,284	,000				

Tablo 3.6’de öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının iş yaşam dengesi algılarını anlamlı düzeyde yordamasına ilişkin yapılan regresyon analizi sonuçları yer almaktadır. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile iş hayat dengesi algıları arasında artı yönde orta seviyede bir ilişki vardır ($r=.376$; $p<.01$). Tablo incelendiğinde öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının iş yaşam dengesi algılarını anlamlı düzeyde yordamaktadır ($\beta=.376$; $r^2=.135$; $F_{(1,542)}=44,695$; $p<.001$). Yani öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları, iş yaşam dengesi algılarındaki toplam varyansın %13,5’ini yordamaktadır. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum iş yaşam dengesini olumlu yönde etkilemektedir. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumda olan bir birimlik artış, iş yaşam dengesinde 0.376’lık bir artışa neden olabileceği söylenebilir.

Tablo incelendiğinde öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile motivasyon algıları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu ($r=.412$; $p<.01$) görülmektedir. Regresyon analiz sonucuna göre öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını motivasyon algılarını anlamlı düzeyde yordamaktadır ($\beta=.412$; $r^2=.170$; $F_{(1,542)}=27,921$; $p<.001$). Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları, motivasyon

algılarındaki toplam varyansın %17'sini yordamaktadır. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum motivasyonu olumlu yönde etkilemektedir. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumda olan bir birimlik artış, motivasyonlarında 0.412'lik bir artışa neden olabileceği söylenebilir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu kısmında elde edilen sonuçlar ve sonuçlarla ilgili ortaya konulan tartışma ve önerilere yer verilmektedir. Bu çalışma öğretmenlerin görüşlerine göre 'Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları ve İş Yaşam Dengesi ile Motivasyonları Arasındaki İlişki' üzerine bir değerlendirme düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu ilişki cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, okul türü değişkenlerine bakılarak incelenmiştir. Bu amaçla araştırmacı tarafından "Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği" , "İş Yaşam Dengesi Ölçeği" ve "Öğretmen Motivasyon Ölçeği" tesadüfi yollarla belirlenen okullarda çalışan 545 öğretmene uygulanmıştır. Yapılan bu çalışma ile ulaşılan değerlendirilmeler, sonraki çalışmalar için çeşitli önerilerde bulunmaktadır.

Araştırmada değişik öğretim kademelerinden öğretmenlere uygulanan Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeğinden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının "Yüksek" düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alan yazındaki araştırmaların çoğunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelendiği görülmüştür. İter (2009, s. 163-168) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Yine ilgili alan yazındaki nadir olan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının sonuçları incelenmiştir. Akbal (2016, s. 61-63) tarafından yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının yüksek düzeyde olduğu (özellikle kadın öğretmenler için) görülmüştür. Demirel (2016, s. 73-77) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalardan da anlaşıldığı gibi genel olarak öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının yüksek olduğu ve bunun birçok değişkene bağlı olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin mesleğini severek yaptıkları ve bu mesleğin ne kadar vicdanı bir görev olduğunu düşündükleri söylenebilir. Bu durumun öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumunda da çok etkili olduğu ve yüksek tuttuğu düşünülmektedir.

Araştırmada değişik öğretim kademelerinden öğretmenlere uygulanan İş Yaşam Dengesi Ölçeğinden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğretmenlerin iş yaşam dengesi algılarının "Yüksek" düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alan yazında da araştırma sonucunu destekleyen

çalışmalar olduğu görülmüştür. Teker (2015, s. 93-95) tarafından yapılan çalışmada iş hayat dengesi algılarının yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Gürbüzkol (2018, s. 104-17) tarafından yapılan çalışmada iş yaşam dengesi düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Akın (2019, s. 141-170) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlik mesleğindeki mesai saatleri ve hafta sonu tatili değerlendirildiğinde öğretmenlerin iş yaşam dengelerinin yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Ancak Dur B. (2019, s. 55-61) tarafından yapılan çalışmada iş yaşam uyumu düzeylerinin ortanın üstünde olduğu tespit edilmiştir. İlgili alan yazınındaki farklılıkların örneklem grubu olarak belirlenen öğretmenlerin içinde buldukları sosyo-kültürel farklılıklar ve aile özellikleri etkili olmuş olabilir. Ayrıca öğretmenlerin meslekten beklentilerinin de bu farklılaşmaya sebep olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada değişik öğretim kademelerinden öğretmenlere uygulanan Öğretmen Motivasyon Ölçeğinden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde öğretmenlerin motivasyon algılarının “Yüksek” düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alan yazında da araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar olduğu görülmüştür. Ertürk (2014, s. 125-132) tarafından yapılan araştırmaya göre öğretmenlerin içsel motivasyonlarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Canpolat (2011, s. 85-88) tarafından yapılan çalışmada genel olarak motivasyon ölçeğine verilen cevapların ortalamasının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Yine bazı araştırmalarda (Recepoğlu 2013, s. 575-588; Karadağ Baloğlu ve Küçük 2010, s. 417-437) öğretmen motivasyon algılarının yüksek olduğu görülmüştür. Farklı olarak Dur Ş. (2014, s. 139-143) tarafından liselerde çalışan öğretmenler üzerinde yapılan çalışmada genel motivasyon düzeylerinin orta düzey olduğu görülmektedir. Ancak Güzel (2011, s. 1031-1054) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin motivasyon düzeylerinin çok düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine Uluçay (2016, s. 95-100) tarafından yapılan çalışmada öğretmen motivasyonlarının 2,86 puanlamayla ortalamanın altında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sarı (2019, s. 130-149) tarafından yapılan çalışmada öğretmen motivasyonuna yönelik görüşlerin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Görüldüğü üzere literatürde yapılan çalışmalarda öğretmen motivasyonları genel olarak yüksek ve orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu farklılaşmanın öğretmenlerin motivasyon kaynağı olarak gördükleri durumlardan oluştuğu düşünülmektedir. Ayrıca öğretmenlik mesleğinin çalışma süreleri hem kendilerine hem de ailelerine zaman ayırmaları için diğer bir çok mesleğe göre daha avantajlı olduğundan bu durum öğretmenlerin motivasyon düzeylerini de olumlu etkilemiştir. Araştırmalar sonucunda öğretmenlerin çoğunlukla içsel motivasyonlardan daha çok etkilendikleri fark edilmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları (tüm boyutlarda) ile iş yaşam dengesi algıları ve motivasyon algıları (tüm boyutlarda) arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmada öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları tüm boyutları ile iş hayat dengesi algıları arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki vardır. Bu sonuç ışığında öğretmenlik mesleğinin toplum tarafından kutsal bir meslek olarak görülmesi ve bu durumun öğretmenlerin mesleğe ilişkin tutumlarını olumlu olarak etkilenmesine bunun sonucuyla da olumlu bu etkinin bireyin daha iyi ve düzenli iş yaşam dengesini kurmasında etkili olduğu söylenebilir. Literatür alanında yapılan araştırmalar sonucunda iş yaşam dengesi algısı genellikle örgütsel bağlılık (Dur Ş. 2019, s. 139-143; Yalçın, 2014, s. 149-150) gibi durumlarla ilişkisi araştırılırken, öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumla ilgili ilişkisine ait bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yapılan araştırma sonucunda öğretmenlerin mesleklerine yönelik tutumları ile motivasyon algıları arasında da artı yönde orta düzeyde bir ilişki vardır. Öğretmenlerin mesleklerine ilişkin tutumların yüksek olması meslekte çalışan bireylerin iş yaşam algılarının ve motivasyonlarının yüksek olmasına neden olmaktadır. Başarılı bir iş yaşam dengesi bireyin akıl ve ruh sağlığının uyumlu olmasına, daha kaliteli ve mutlu bir hayat sürmesine özellikle aile hayatında daha verimli zamanlar geçirmesi gibi birçok alanda faydası vardır. Bu dengeyi kurabilmek için öğretmenin bireysel olarak kendilerine zaman ayırmalarına, ailesi ile ilgili kutlamalara ve paylaşımlara yer verebilmesine, gereksiz iş yükü ve çabadan kurtularak daha verimli olarak çalışabilmesine bağlıdır (Akın, 2019, s. 141-170).

Öğretmenlerin iş yaşam dengesi algıları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ölçeğinin tüm alt boyutları (mesleki açıdan gelişmeye uygunluk, mesleki yıpranmışlık, değer verme, ilgisizlik) arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yapılan araştırmada iş yaşam dengesini kurabilen öğretmenin hem mesleğe olan tutumu hem de iş motivasyonları arasında olumlu ilişkiler oluşturduğu saptanmıştır. Bu durum sanki DNA'nın birbirini 3'lü şekilde sarmalaması gibi birbirleri ile sıkı bir ilişki içerisinde oldukları söylenebilir.

Araştırmada öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının iş yaşam dengesi algılarında toplam varyansın %13,5'ini ve motivasyon algılarındaki toplam varyansın %17'sini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç örgütte çalışan tüm öğretmenlerin moral ve motivasyonun, mesleğe karşı içsel ve dışsal tutumlarının iş yaşam dengesi üzerinde yüksek bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Literatür alanında yapılan araştırmalar sonucunda yapılan araştırmaların genellikle iki değişken arasında olduğuna ulaşılmış ve yazın alanında motivasyon düzeyi ile iş yaşam dengesi arasındaki ilişkinin

araştırıldığı bir çalışma olan Mutlu (2016, s. 117-124) tarafından yapılan çalışmada yüksek memnuniyete sahip olan çalışanın iş yaşam dengesi kurmakta daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında varılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Bu araştırma öğretmenlerin iş yaşam dengeleri, motivasyonları ve mesleğe ilişkin tutumları arasında ilişkiyi belirlemek için yapılmıştır. Gelecek araştırmalarda bu değişkenlerin yanı sıra farklı değişkenler (işten ayrılma niyetleri, kariyer tatmini, vizyonerlik, benlik bilinci vb.) incelenebilir. Bundan sonraki araştırmalarda değişkinlerin artırılarak çalışılması konuya yönelik karşılaştırılabilir veri kazanımına kolaylık sağlayarak katkıda bulunacaktır.
2. Bu araştırma nicel bir araştırmadır. Gelecekte değişik illerdeki öğretmenler üzerinde, nitel çalışmalar yapılabilir.
3. Araştırma resmi okullarında yapıldığı için özel okullarda çalışan öğretmenlerin iş yaşam dengeleri, motivasyonları ve mesleğe ilişkin tutumları farklı değişkinlere göre araştırılıp karşılaştırmalar yapılabilir.
4. Başarılı bir iş yaşam dengesi bireyin psikolojik, sosyolojik ve ekonomik açısından değerlidir. Özellikle araştırma sonuçlarına göre ileri yaşlardaki öğretmenlerin denge düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Bu sebeple esnek çalışma saatleri uygulanabilir, hayatın işten ibaret olduğu algısının değiştirilebilmesi için de okul dışı sosyal etkinlikler düzenlenebilir. Ayrıca ileri yaşlar içerisindeki öğretmenler için ve tabii ki diğer yaş gruplarındaki öğretmenler için de eğitim öğretim alanlarında öğretmenlerin istek ve ilgileri doğrultusunda kendilerini geliştirebilecekleri hizmet içi eğitim çalışmaları artırılabilir ve öncelik sağlanabilir.
5. Araştırma bulgularına dayanarak her değişken açısından bakıldığında öğretmenlere oryantasyon, kaynaşma imkanları, toplantı ve okul içi organizasyonlar okul idaresi tarafından düzenlenebilir.

Kaynakça

- Akbal, M. (2016). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları İle Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akdemir, E., ve Arslan, A. (2013). Development of Motivation Scale for Teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 106: 860-864.

- Akın, E. (2019). *Meslek Liselerinde Çalışan Öğretmenlerin İş Yaşam Dengeleri Sorunu: İzmit Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alpar, R. (2014). *Spor Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle Uygulamalı İstatistik ve Geçerlik - Güvenirlik (3. Baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.,E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (11.Basım) Ankara: PegemA.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2011). *Sosyal Bilimler için İstatistik (7.baskı)* Ankara: PegemA.
- Canpolat, C. (2011). *Öğretmen Kariyer Basamakları Uygulaması İle Öğretmen Motivasyonu Ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çarıkcı, İ. H. & Çelikkol, Ö. (2009). İş – Aile Çatışmasının Örgütsel Bağlılık ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(9), 153-170.
- Demirel, N. (2016). *Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, N., ve Ünişen, A. (2018). Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 997-1013.
- Dur, B. (2014). *Lise Öğretmenlerinin Motivasyon Düzeyi Ve Motivasyon Düzeyi İle Okul Kültürü Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dur, Ş. (2019). *Sınıf Öğretmenlerinde İş Yaşam Dengesinin, Örgütsel Bağlılık Ve İş Doyumu İle İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erden, M. (2001). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Alkim Yayınları.
- Ertürk, R. (2014). *Öğretmenlerin İş Motivasyonları İle Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki (Bolu İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Esin, M. (2017). *Kadın Öğretmenlerin İş Aile Yaşam Dengeleri İle Denetmenlik Eğilimleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- George, D. and Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*. Boston: Pearson Ltd.
- Güdek, B.(2007) *Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 1. Ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Öğretmenliği Mesleğine Yönelik Tutumlarının Öğrenciye Ait Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürbüzkol, H. (2018). *Lise Öğretmenlerinin Mükemmeliyetçilik Alguları İle İş Yaşam Dengesi Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güzel, H. (2011). Fizik Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri ve Motivasyon Faktörlerinin Araştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 1031-1054.

- İlter, İ. (2009). *Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaplan, M. (2007). *Motivasyon Teorileri Kapsamında Uygulanan Özendirme Araçlarının İşgören Performansına Etkisi Ve Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadağ, E., Baloğlu, N. ve Küçük, E. (2010). Yönetici Denetimi Algısının Öğretmenlerin Mesleki Motivasyon Düzeyine Etkisi: Bir Path Analizi Çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 417-437.
- Mutlu, S. (2016). *Çalışanların İş Yaşam Dengesinin Çalışan Memnuniyetiyle İlişkisi Kamu Örgütlerine Yönelik Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Recepoğlu, E. (2013). Öğretmenlerin İş Motivasyonlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21 (2), 575-588.
- Sarı, T. (2019). *Okul Yöneticilerinin Algı Yönetimi Taktikleri, Örgüt İklimi Ve Öğretmene Motivasyonu Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Taşdelen-Karçkay, A., ve Bakalım, O. (2017). The Mediating Effect of Work–Life Balance on The Relationship Between Work–Family Conflict and Life Satisfaction. *Australian Journal of Career Development*, 26(1), 3- 13.
- Tavşancıl E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 65.
- Teker, S. (2015). *Okullarda İş-Yaşam Dengesiyle Örgütsel Adalet İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uluçay, S. (2016). *Ortaokullarda Görev Yapan Fen Bilimleri Fen Ve Teknoloji Öğretmenlerinin Motivasyonlarının Yönetim Bilimi Açısından Değerlendirilmesi: İstanbul İli Kadıköy Ve Ümraniye İlçelerinde Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Varış, F. (1998). *Eğitim Bilimine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Yalçın, S. (2014). *Öğretmenlerin Algularına Göre Okul Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Öğretmenlerin İş Yaşam Kalitesi Ve Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Yıldırım, M. (2002). *Öğretmenlerin Mesleklerine Yönelik Tutumlarının Ölçülmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.